

Профил заједнице града Пирота

Друштвени развој

САДРЖАЈ

1. Здравствена заштита	2
2. Социјална заштита	10
3. Образовање	11
4. Квалитет живота	23
4.1. Спорт	23
4.1.1. Спортски клубови	23
4.1.2. Спортски садржаји	27
4.1.3. Спортски програми	29
4.2. Верски објекти	30
4.3. Установе културе	34

1. ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Здравствену заштиту становништва града Пирота на примарном нивоу здравствене заштите, обезбеђују Дом здравља Пирот, Апотека Пирот и Завод за јавно здравље Пирот, а на секундарном нивоу здравствене заштите Општа болница Пирот.

Дом здравља Пирот

Дом здравља Пирот је установа која пружањем здравствених услуга на примарном нивоу унапређује здравље и обезбеђује добар квалитет живота грађана града Пирота. Посвећена је развоју превентивних услуга и организацији ефикасног система здравствене заштите, уз стручне кадрове и имплементацију савремених технологија. У оквиру своје делатности Дом здравља пружа осигураницима превентивне, дијагностичке, терапијске и рехабилитационе здравствене услуге у циљу спречавања, сузбијања, раног откривања и лечења болести, повреда и других поремећаја здравља. Ова установа годишње пружи 225.000 прегледа одраслог становништва и 92.000 прегледа деце, 20.000 превентивних прегледа жена и трудница и 19.000 прегледа радника. Хитна медицинска помоћ пружи преко 5.000 интервенција на терену, око 10.000 прегледа и 1.265 санитетских превоза. У оштрој конкуренцији приватног сектора и стоматолошка служба пружи 24.000 различитих стоматолошких услуга.

У оквиру Дома здравља постоје следеће службе: Служба за здравствену заштиту деце, Служба опште медицине, Служба за стоматолошку здравствену заштиту, Служба за хитну медицинску помоћ, Служба кућне неге, Служба патронаже и Диспанзер за жене.

Служба опште медицине пружа како превентивну тако и здравствену заштиту оболелом одраслом становништву. Свој рад организује у оквиру три здравствене станице у граду, четири сеоске амбуланте и две теренске екипе. Служба директно покрива више од половине насеља на подручју града. Служба опште медицине са мрежом здравствених станица и амбуланти и бројем особља, највећа је служба у Дому здравља. Води бригу о 37.819 осигураника, пре свега одрасле популације. У служби опште медицине здравствена заштита дели се на превентивну и куративну. У служби Опште медицине у 2019. години остварено је 250.598 посета лекару (25 лекара), од чега 88.659 првих посета и 103.110 поновних. Реализовано је укупно 774 превентивних прегледа. Утврђено је укупно 88.810 обољења, стања и повреда. У просеку, сваки припадник популације одраслих у 2019. години имао је скоро 2,3 обољења и реализовао 6,6 посета лекару.

Табела 1 Структура најчешћих група обољења, стања, повреда у служби опште медицине у 2019. години (у процентима)

Групе болести	Пиротски округ	Пирот
Болести система крвотока	18,8	18,0

Болести система за дисање	19,3	16,9
Болести мишићно коштаног система вез. ткива	10,3	10,4
Болести система за варење		
Симпт. знаци, пат. налази	8,0	8,2
Болести мокраћно-полног система	7,1	7,0

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

Табела 2 Структура најчешћих дијагноза у служби опште медицине у 2019. години (у процентима)

Дијагнозе	Пиротски округ	Пирот
Hipertensio arter.	11,3	9,9
Pharyngitis et tonsillitis	10,2	6,9
Други симп. знаци и лаб. нал.	5,8	6,0
Друга обољења леђа	5,0	4,9
Друге болести система за мокрење	3,0	2,8

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

Служба за здравствену заштиту деце

У оквиру Службе за здравствену заштиту деце постоје Предшколски и Школски диспансер.

У Предшколском диспансеру у оквиру одсека превентиве преко Развојног саветовалишта континуирано се прати раст и развој деце преко систематских прегледа. У исто време обавља се вакцинација деце према узрасту. У оквиру превентивног рада диспанзера обавља се и континуирани надзор над установама за целодневни боравак деце и спроводи хигијенско санитарни надзор, као и континуирано праћење здравља деце. У исто време, зависно од епидемиолошке ситуације, укључује се и хигијенско епидемиолошка служба Завода за јавно здравље Пирот. При систематским прегледима, према стручно методолошком упутству, учествује Служба лабораторије, логопеди, офталмолошка служба, Завод за јавно здравље Пирот. У одсеку куративе обављају се прегледи на захтев, а родитељима је дата могућност да могу телефоном у току целог радног времена да добију савет у вези болести детета. У циљу што савременијег приступа дијагностици у оквиру службе постоји одсек пулмолошке и алерголошке обраде деце.

У служби за здравствену заштиту предшколске деце у 2019. години било је укупно 25.966 посета лекару (пет педијатара), од чега првих: 15.097 и поновних 10.869. Реализовано је 6.008 посета саветовалишту и 3.837 превентивних прегледа. Утврђено је укупно 23.979 обољења, стања и повреда. Један лекар збрињавао је у просеку 630 детета. Остварено је око 8,2 посета по детету у

ординацији и 3,1 превентивне посете (саветовалиште и систематски прегледи). Регистровано је у просеку 7,6 обољења, стања и повреда по детету.

Табела 3 Структура најчешћих група обољења, стања, повреда у служби за здравствену заштиту деце у 2019. години (у процентима)

Групе болести	Пиротски округ	Пирот
Болести система за дисање	67,9	62,0
Заразне и паразитске болести	7,7	9,7
Болести коже и поткожног ткива	5,1	4,7
Симпт. знаци, патол. налази	4,7	4,6
Болести ока и припојка ока	е	4,0
Болести ува и мастоид. наставка	2,9	

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

Табела 4 Структура најчешћих дијагноза у служби за здравствену заштиту деце у 2019. години (у процентима)

Дијагнозе	Пиротски округ	Пирот
Infectiones tractus respiratorii	21,0	26,5
Pharyngitis et tonsillitis acuta	35,6	23,5
Bronchitis acuta	7,3	8,5
Друге вирусне болести	4,8	7,9
Друге болести коже и поткожног ткива	4,0	3,8

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

Школски диспанзер пружа како превентивну тако и куративну здравствену заштиту школске деце узраста од 7 до 26 година (до краја редовног школовања). У оквиру превентивних делатности формирају се посебна саветовалишта где се обављају систематски преглади, вакцинација, здравствено васпитање. Превентивне активности се спроводе и у школама. Здравствена заштита болесне деце се обавља у ординацијама диспанзера.

У служби за за здравствену заштиту школске деце у 2019. години било је укупно 39.032 посета лекару (пет лекара), 16.936 првих и 6.316 поновних, као и 2.542 превентивна прегледа. Укупно је утврђено је 24.162 обољења, стања и повреда. У просеку, један лекар збрињавао је 1.003 детета школског узраста. Остварено је укупно 7 посета и утврђена 4,8 обољења по детету у 2019. години.

Табела 5 Структура најчешћих група оболења, стања, повреда у служби за здравствену

заштиту школске деце и омладине у 2019. години (у процентима)

Групе болести	Пиротски округ	Пирот
Болести система за дисање	60,2	57,0
Заразне и параз. болести	7,9	8,0
Симп. знаци, пат. лаб. налази	6,7	7,4
Болести мишић. кошт. система	4,4	6,1
Повреде и тровања последице деловања спољних фактора	4,2	4,4

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

Табела 6 Структура најчешћих дијагноза у служби за здравствену заштиту школске деце и омладине у 2019. години (у процентима)

Дијагнозе	Пиротски округ	Пирот
Infectiones tract.respiratorii	21,7	33,5
Pharyngitis et tonsillitis	27,9	13,8
Друга обољења леђа		4,7
Други сим. знаци и пат. налази	3,8	4,4
Друге заразне болести		4,0
Bronchitis acuta	4,6	
Друге вирусне болести	3,5	

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

Диспанзер за здравствену заштиту жена

Диспанзер у свом саставу има одсеке за праћење трудноће (перинаталне заштите), за планирање породице, а 2000. године је почео са радом Одсек за рано откривање премалигних промена грлића материце. Сви лекари завршили су едукацију из колпоскопије и школу ултразвука. Служба је опремљена савременим ултразвучним апаратом, а амбуланта за рано откривање премалигних промена грлића материце опремљена је са два колпоскопа.

У диспанзеру за здравствену заштиту жена, који води бригу о 23.313 жена старости преко 15 година, у 2019. години реализовано је укупно 4.264 посета код гинеколога (четири лекара) од чега 3.155 првих и 1.109 поновних, као и 5.180 превентивних прегледа. Утврђено је укупно 4.978 обољења, стања и повреда. Један лекар збринуо је 5.828 жена. Број посета по једној жени је 0,1, а број обољења 0,2.

Табела 7 Структура најчешћих група обољења, стања, повреда у диспанзеру за здравствену заштиту жена у 2019. години (у процентима)

Групе болести	Пиротски округ	Пирот
Болес. мокр. полн. систем	77,3	70,8
Трудноћа, рађање и бабиње	8,6	17,9
Тумори	7,1	5,7
Заразне и параз. болести		
Сим. знаци, пат. лаб. налази	4,1	2,4
Бол. крви и крвотв. органа		
Бол. жлез. са унут. лучењем	0,8	0,9
Бол. мишић. кош. с. и везив. т.		
Урођ. наказ. деф. хормон. нен.		

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

Табела 8 Структура најчешћих дијагноза у диспанзеру за здравствену заштиту жена у 2019. години (у процентима)

Дијагнозе	Пиротски округ	Пирот
Друга запаљ. женских карличних органа	19,0	17,1
Поремећај менструације	15,1	17,0
Др. обољ. пол. мокраћ. пута	15,0	12,1
Morbi climactericti	13,8	10,5
Друге компликације трудноће и порођаја		8,5
Болести дојке	4,3	

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

Служба за хитну медицинску помоћ

Служба за хитну медицинску помоћ са својих 10 екипа 24 часа збрињава ургентна стања на територији града. Служба покрива територију града Пирота која има 1.235 km² са преко 70 насеља укључујући и сам Пирот. Сам град и пиротски округ спадају у ред географски најразуђенијих у Србији. Рад саме службе подразумева хитно медицинско збрињавање пацијената амбулантно и на терену, здравствено васпитни рад са пацијентима, стално инсистирање на едукацији запошљених и увођење новина у раду, транспорт пацијената до пиротске болнице по налогу изабраног лекара и отпусте пацијената у оквиру Опште болнице Пирот као и транспорт пацијената ка вишим медицинским инстанцама на републичком нивоу. Ванредно, Служба хитне помоћи пружа и медицинско обезбеђење масовних скупова, спортских догађаја, места погођених природним непогодама, а такође може вршити и едукацију заинтересованих који због природе посла морају знати основе пружања прве помоћи.

Служба хитне медицинске помоћи Пирот опремљена је у складу са важећим стандардима за рад једне овакве службе. Под тим се подразумева нова, комплетно опремљена возила савременим апаратима за реанимацију, ЕКГ апаратима, аспираторима, респираторима, средствима за имобилизацију, сетовима за извођење порођаја, апаратима за мерење нивоа шећера у крви, пулсним оксиметрима, кардиолошким столицама, као и инхалатором у амбуланти.

Служба за стоматолошку здравствену заштиту

Обухвата Службу за стоматолошку здравствену заштиту одраслих која збрињава одрасле пацијенте. Прва је у процесу увођења здравствених реформи почела свој самостални развој. У оквиру ове службе је и Служба превентивне дечје стоматологије са ортодонцијом. Дечја стоматологија са својим амбулантама у предшколској установи, основним школама и две средње школе, као и амбулантама на Кеју, збрињава целу дечју и школску популацију. У оквиру Дечје и превентивне стоматологије одвија се рад са трудницама, рад у саветовалишту за новорођенчад, предшколска (деце до 6 г.) и школска стоматолошка нега (7–18 г.), као и специфична амбулантна сарадња са психолозима, педијатрима и патронажном службом.

Служба кућне неге

Служба се бави посетама непокретних болесника, које нису засноване само на куративи-лечењу болесних, већ и на дијагностици, превентивном раду, здравствено-васпитном раду, а са повећањем броја онколошких болесника све више и палијативној нези. Право на овај вид здравствене услуге имају одређене категорије пацијената: непокретни, слепи, оболели од малигних болести, оболели од хроничних болести, који због природе болести и старости не могу да дођу у ординацију свог лекара.

Служба за поливалентну патронажу

Поливалентна патронажна служба се најкомплетније бави здравствено васпитним радом и здравствено-васпитним радом у породици и заједници. Њена делатност је усмерена ка очувању и унапређењу здравља, у првом реду породице, као и на изналажењу и ублажавању фактора ризика у животној и радној средини. Приоритети у раду су: труднице, бабињаре са новорођенчадима, одојчета, мала деца, ТБЦ болесници, хронични болесници, старије особе. Осим овога патронажна сестра учествује у решавању најзначајнијих здравствених проблема становништва на микрорејону, као и посебних програма здравствене заштите и здравствено-васпитних програма са школском децом и омладином. У непосредном раду она користи кућне посете, индивидуалне и групне облике рада.

У нормативној разради закона одређено је да број становника на једну патронажну сестру износи 5.000, при чему свака сестра има свој микрорејон. Дневно се обави око 80 посета. Годишње око 15.200 посета.

Дом здравља Пирот налази се у Пројекту Европске агенције за реконструкцију „Унапређење превентивних здравствених услуга у Србији”. У оквиру пројекта је формиран Центар за превенцију. Кроз Превентивни центар се организују индивидуални облици рада са пацијентима као и групни облици рада – предавања, креативне радионице, сарадња са медијима. Почела је са радом Школа за труднице, а у Школском диспанзеру Саветовалиште за младе. У њему раде: гинеколог, педијатар и психолог. Бави се промоцијом здравља младих (у школама, кафићима, на концертима), едукује вршњачке едукаторе и здравствене раднике за рад са младима.

Дом здравља има „Call Center” који пружа услугу телефонског заказивања прегледа.

Табела 9 Кадар у Примарној здравственој заштити у 2019. години

КАДАР	Пиротски округ	Пирот	Бабушница	Димитровград	Бела Паланка
лекари	125	63	19	17	26
доктори стоматологије	18	12	2	2	2
фармацеути	2	-	-	1	1
Здравствени сарадници	3	3	-	-	-
Стоматолошки и зубни техничари	28	20	2	2	3
Медицински техничари	237	96	42	47	45
Фармацеутски техничари	1	-	-	-	1
Административни радници	32	16	5	6	5
Техничко, помоћно особље и возачи	79	35	12	16	12
Укупно	526	238	82	91	95

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

Општа болница Пирот

Општа болница Пирот је установа која пружа стационарну, специјалистичко-консултативну и дијагностичко- терапеутску делатност за становништво пиротског округа. Стационарни део има капацитет од 332 постеље и површину од 11.000 m², а поликлинички део се простира на 17.000 m². У оквиру сваког одељења функционише полуинтензивна нега. Двокреветне и трокреветне собе опремљене су централним разводом гасова, сигнализацијом и озвучењем.

У 2019. години хоспитализовано је 8.713 лица и остварено 57.216 дана хоспитализације. Просечна дужина лечења у посматраном периоду износила је 6,6 дана. Просечна заузетост болничких постеља била је 47,2% . Највећу заузетост постеља реализовале су: служба за продужено лечење, служба психијатрије, интерне медицине, одељење ортопедије, јединица палијативне неге.

Стопа хоспитализације у 2019. години била је 106,8 промила и спада у категорију средње стопе хоспитализације. Од укупног броја лечених у болници, умрла је 365 особа па је стопа леталитета је 3,5. У току 2019. године реализовано је укупно 177.580 специјалистичких прегледа.

Табела 10 Индикатори обима и квалитета болничке здравствене заштите у 2019. години

Организационе јединице	Број кревета	Просечна дужина лечења (број дана)	Просечна заузетост болничких постеља(%)
Интерно	73	6,7	57,2
Пнеумофтизиологија	21	8,5	38,0
Педијатрија	19	4,2	34,3
Хирургија	50	5,4	44,8
Гинекологија и акушерство	44	4,0	30,5
Орл	9	6,0	18,9
Офталмологија	9	4,0	49,2
Ортопедија	27	7,9	56,9
Урологија	14	4,6	19,2
Неурологија	21	8,3	37,6
Психијатрија	25	15,0	79,1
Инфективно	7	7,3	48,4
Продужено лечење	9	11,1	81,7
Јединица палијативне неге	4	10,6	53,0
Укупно	332	6,6	47,2

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

У 2019. години у Општој болници Пирот урађено је 3.453 операција. Посматрано појединачно, највећа реализација у погледу операција забележена је на одељењу офталмологије, хирургије и гинекологије.

Лабораторијска дијагностика је остварила планирани обим услуга у складу са потребама становништва. У оквиру организованог скрининга рака дојке урађена је 21 биопсија дојке.

У области рендген дијагностике прегледано је укупно 17.370 пацијента и фактурисано 19.922 услуга.

У области ултразвучне дијагностике, прегледано је 12.231 пацијент и фактурисано 17.382 услуга. Реализација Доплер дијагностике је 4.023 услуга за 2.621 пацијента. На скенеру је прегледано 3.154 пацијента и реализовано 3.243 услуга.

У посматраном периоду на хемодијализи био је укупно 96 лица и притом је остварено 7.526 хемодијализа.

Перитонеалну дијализу користило је 16 лица и остварено је 122 континуираних амбулаторних перитонеумских дијализа.

Табела 11 Кадар у секундарној здравственој заштити у 2020. години

Кадар	2020. година
лекари	121
фармацеути	2
здравствени сарадници	4
медицински/фармацеутски техничари	400
административни радници	22
технички радници	107
укупно	656

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

Секундарну здравствену заштиту становништву у 2020. години пружало је 527 здравствених радника и сарадника: 121 лекар, 2 фармацеута, 4 здравствена сарадника и 400 медицинских техничара.

2. СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Пирот је град са развијеним системом социјалне заштите, а темељ система социјалне заштите чини Центар за социјални рад, који реализује социјалну и породично правну заштиту грађана на подручју града Пирота. Социјална заштита се у Центру за социјални рад Пирот спроводи кроз реализацију основних и додатних права у области социјалне заштите. Основна права су:

- ✓ новчана социјална помоћ,
- ✓ додатак за помоћ и негу другог лица,
- ✓ смештај у установу социјалне заштите или другу породицу и
- ✓ оспособљавање за рад.
- ✓ Социјално угрожено становништво може да оствари додатна права на:
- ✓ једнократну помоћ (у новцу, у натури, помоћ у новцу по основу добровољног рада);
- ✓ право на решавање стамбених потреба корисника новчане социјалне помоћи;
- ✓ право на набавку опреме корисника приликом смештавања у установу социјалне заштите или другу породицу;

- ✓ право на признавање трошкова сахране корисника социјалне заштите;
- ✓ право на трошкове привременог смештаја у прихватиште и прихватну станицу;
- ✓ радно ангажовање радно способних лица у стању социјалне потребе;
- ✓ остала права – у оквиру којих је и ново донето право на новчану помоћ жртвама насиља.

Центар за социјални рад за Пирот је у току 2018. године имао 7.535 корисника, што је за 245 корисника више у односу на претходну годину када је број корисника износио 7.290. Заступљеност корисника по групама није се много мењала у односу на претходне године - највећи број корисника налази се у групи одраслих (3.772), затим следе деца (1.813), стари (1.153) и на крају група младих (797). У односу на 2017. годину број корисника према врсти права из социјалне заштите која остварују се није знатно изменио – највећи број корисника остварује право на новчану социјалну помоћ (3.918) Удео градског становништва је приближно три пута већи него удео осталог становништва у укупном броју корисника (5.385).

Центар за социјални рад Пирот је у 2018. години имао 1.153 лица старијих од 65 година, што је незнатно више од укупног броја старих лица у 2017. (1.005 старих) и 2016.години (909 старих лица).

Табела 12 Број старих лица на евиденцији Центра за социјални рад Пирот у 2018. години

Категорије лица	Старији (65-79)	Старији (80 и више)	Укупно
Жртве насиља, занемарене особе и у ризику од занемаривања	27	2	29
Особе са инвалидитетом	2	6	8
Особе које имају потребе за домским смештајем и другим услугама социјалне заштите у локалној заједници	23	37	60
Материјално угрожене особе	164	39	203
Бескућници	1	0	1
Остали (Поремећени породични односи, обавештења о догађају, лица под старатељством и др.)	29	15	44

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

С обзиром на то да град Пирот још увек нема Дом за стара лица, највећи број старих особа смештено у домове који се налазе најближе месту становања корисника и/или његове породице.

Поред Центра за социјални рад, веома значајна организација у систему социјалне заштите је и Црвени крст Пирот. Црвени крст Пирот у оквиру своје социјалне делатности има програм Народне кухиње, укључује се у активности стратегије за подстицање рађања под називом „Пакет за новорођену бебу“, спроводи пројекат „Један пакетић – много љубави“, има активности у оквиру месеца солидарности и реализује три програма: програм бриге о старима, програм рада Центра за дневне активности старијих и план рада секције „Златно грло“. Што се тиче здравствене делатности, Црвени крст Пирот спроводи акције добровољног давања крви, прве помоћи, контролу туберкулозе у Србији и врши промоцију здравих стилова живота и превенцију болести зависности.

У оквиру Црвеног крста функционише Народна кухиња (која има око 600 корисника, а локална самоуправа издваја око 4.000.000 динара годишње за ову намену). Услуга Помоћ у кући за старија лица се спроводи за 60 корисника са 10 геронтодомаћица (средства која се издвајају за ову намену су 7.360.000 динара). Постоји и Клуб за старе, око 35 корисника, а финансира се средствима локалне самоуправе у износу од 200.000 динара на годишњем нивоу.

Важно је поменути и постојање услуге Дневног боравак за децу, младе и одрасле са сметњама у развоју и Личног пратиоца детета. За наведене услуге социјалне заштите издвајају се средства у износу од око 10.000.000 динара.

3. ОБРАЗОВАЊЕ

У Пироту данас постоји једна предшколска установа, четири основне школе, пет средњих школа, једна школа за децу ометену у развоју, једна основна школа за музичко образовање и једна висока школа.

Предшколска установа „Чика Јова Змај“

Када је реч о институционалном предшколском васпитању у Пироту постоји предшколска установа „Чика Јова Змај“, коју похађају деца узраста од шест месеци до поласка у школу. Установа у оквиру своје делатности планира следеће видове обухвата деце:

- а. Целодневни боравак деце узраста од 6 месеци до 6,5 година у граду
- б. Припремни предшколски програм за децу узраста од 5,5 до 6,5 у граду и сеоским насељима
- в. Скраћени боравак деце узраста од 3 до 5,5 година у граду
- г. Болничка група деце узраста од 3 до 10 година.

Васпитно – образовни рад предшколске установе „Чика Јова Змај“ одвија се у 6 градских вртића: „Лане“ (целодневни, припремни и скраћени боравак), „Црвенкапа“ (целодневни, припремни и

скраћени), „Невен” (целодневни и припремни), „Првомајски цвет” (целодневни и припремни), „Змај” (припремни предшколски програм) и „Бамби” (целодневни боравак).

Почеци институционалног васпитања и образовања предшколске деце у Пироту везују се за 1920. годину, када је при Радничком дому отворено прво пиротско забавиште. Одлуком Министарства просвете од 26. марта 1926. године у Пироту је отворено „одељење” забавишта у оквиру Основне школе на Пазару. Одељење забавишта у Тијабари почиње са радом 1927. године. Од почетка рада постојало је велико интересовање родитеља за слање деце у забавиште. Године 1947. у Пироту је отворено прво обданиште, а следеће године пет васпитних група забавишта у Тијабари и Пазару се издвојило у јединствену самосталну предшколску установу – Дечји вртић „Чика Јова Змај”.

Од 1996. године у Пироту ради и једна васпитна група деце на болничком лечењу

Као савремена предшколска установа „Чика Јова Змај” има задатак да деци обезбеди повољну друштвену и материјалну средину у којој ће она испољити све своје потенцијале, задовољити своја интересовања и доста тога научити.

Табела 13 Број деце по васпитним групама у школској 2020/2021. години

Предшколска установа „Чика Јова Змај”	Број васпитних група	Број деце
1. Јасле (0,5 – 3 године)	7	180
2. Предшколски део (3,5 – 5,5 година)	24	678
3. Целодневни боравак (5,5 – 6,5 година)	6	179
4. Полудневни боравак (5,5 – 6,5 година)	12	239
5. Пунктови и одељења у основним школама (5,5 – 6,5 година)	2	16
6. Скраћени боравак (3,5 – 5,5 година)	5	127
7. Болничка група (3 – 10 година)	1	10
Укупно	57	1.429

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

Табела 14 Број васпитног и осталог особља у Предшколској установи „Чика Јова Змај” школске 2020/2021. године

1. Васпитно-образовно особље	81
2. Административно-финансијско особље	10
3. Особље кухиње	11
4. Помоћно особље	23
Укупно	125

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

Основна школа „Вук Караџић”

Отпочела је са радом 1815. године као највећа и најстарија школа у Пироту. Носила је име Основна школа на Пазару и налазила се у згради близу старе цркве. До ослобођења, 1877. године, имала је црквено-просветни карактер. Подизање наменске зграде отпочело је и завршило се 1887. године, а зграда и данас постоји као стара зграда школе. До 1893. била је смештена у четири школске зграде. Године 1951. прерасла је у осмогодишњу школу, а од 1961. носи назив Основна школа „Вук Караџић”. Има издвојена одељења у селима: Мали Суводол, Велики Суводол, Гњилан, Понор, Блато, Костур и Барје Чифлик.

Табела 15 Број ученика у централној школи и издвојеним одељењима по разредима у школској 2020/2021. години

Основна школа „Вук Караџић”	I разред	I-VIII разред
У Пироту	124/5	979/39
Гњилан	5/1	22/2
Велики Суводол	3	8/1
Мали Суводол	-	13/4
Понор	-	3/1
Блато	-	5/1
Барје Чифлик	2	4/1
Расница	1/1	24/5
Укупно	135/7	1058/54

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

Основна школа „Свети Сава”

Школа је почела са радом 1825. године у кући даскала Пејче у Тијабари, у Пироту. Нема поузданих података о раду школе све до времена надирања бугарске егзархије у Пирот (1870–1875.) када је школа имала назив Блгарско народно училиште „Св. Кирил и Методиј”. После ослобођења од Турака, радила је под називом Основна школа у Тијабари, а од 1895–1914. звала се Краљевска српска основна школа пиротска. За време Првог светског рата носила је назив Блгарско народно училиште, а после ослобођења почела је са радом 1919. године, а 1924. подигнута је нова школска зграда. Звала се и: Тијабарска Основна школа у Пироту, Државна народна школа у Пироту, а за време бугарске окупације „Цар Борис”. После Другог светског рата добија назив „Павле Крстић”. Године 1954. у истој згради је основана трећа основна школа „Радое Домановић”. Три године су радиле у истој згради, а онда се, од 1957. спајају у једну школу, под именом „Павле Крстић”. Од 1992. године школа носи назив „Свети Сава”.

После Првог светског рата, после ослобођења, за школску 1918/19.годину, на подручју града деловале су и даље школа на Пазару и школа у Тијабари. Школске 1921/22.године радила је и приватна Јеврејска основна школа. Трећа државна основна школа формирана је школске 1933/34.године под називом „Краљ Петар II”. У оквиру основних школа у Пироту радила су и забавишта.

Непосредно пре Другог светског рата на територији садашњег града Пирота, радило је укупно 48 основних школа, са 7.273 ученика, у којима су наставу изводила 123 наставника. Три школе биле су градске, а 45 сеоске.

Табела 16 Број ученика у централној школи и издвојеним одељењима по разредима у школској 2020/2021. години

Основна школа „Свети Сава”	I разред	I-VIII разред
У Пироту	89/4	707/28
Крупац	4/1	63/6
Бериловац	3	11/2
Извор	4	21/2
Велики Јовановац	1	2/1
Укупно	101/5	804/39

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

Основна школа „8.септембар”

Основана је и почела са радом 5. септембра 1961. године. Формирана је од ученика и наставника основних школа „Вук Караџић” и „Павле Крстић” (данас „Свети Сава”). Ове две школе биле су преоптерећене већим бројем ученика и формирање нове школе било је у функцији растерећења постојећих школа и боље организације васпитно-образовног рада. Постојећа школска зграда изграђена је 1975/76. године, а до тада је настава извођена у Основној школи „Вук Караџић” и у Школи ученика у привреди.

Табела 17 Број ученика у централној школи и издвојеним одељењима по разредима у школској 2020/2021. години

Основна школа „8.септембар”	I разред	I-VIII разред
У Пироту	111/4	985/38
Пољска Ржана	10/1	38/4
Држина	-	2/1
Петровац	3/1	4/1
Суково	1	17/5
Војнеговац	1/1	1/1
Укупно	126/7	1047/50

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

Основна школа „Душан Радовић”

Када је основана, 1964. године, добила је назив Основна школа „29. новембар”, а од 1992. године носи назив Основна школа „Душан Радовић”. Налази се уз десну обалу Нишаве у индустријској четврти града. Године 1980. извршено је интегрисање Основне школе „25. мај” из Црноклишта, Станичења, Враништа, Црвенчева и Осмакове. Године 1991. дошло је до припајања Основне школе „Учитељ Стојан” из села Темска градској школи, због смањеног броја ученика у Темској. Припајањем, матична школа је добила насеља: Црноклиште, Темску, Сопот, Ореовицу, Топли До, Рагодеш, Церову, Базовик, Рудиње, Орљу, Засковци и Мирковци. У досадашњем раду школа је показивала веома добре резултате у васпитној и образовној мисији коју обавља. Примењује се савремена настава, а приоритет је подстицање позитивних људских вредности. Мисија школе је да пружа адекватно образовање свим ученицима, да подстиче развој како даровитих, тако и ученицима са посебним потребама.

Табела 18 Број ученика у централној школи и издвојеним одељењима по разредима у школској 2020/2021. години

Основна школа „Душан Радовић”	I разред	I-VIII разред
У Пироту	51/2	430/20
Темска	1/1	17/5
Црноклиште	-	3/1
Градашница	-	1/1
Станичење	4	29/6
Укупно	56/3	480/33

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

Школа за основно и средње образовање „Младост”

Школа за децу ометену у развоју „Младост” је основана 1971. године у Пироту, а са радом је почела јануара наредне године под називом „Специјална школа”. Садашња школска зграда је изграђена 1988. године.

Школа за основно и средње образовање „Младост” поседује: девет класичних учионица, две радионице, простор за физичко васпитање, библиотеку, дигитални кабинет, кабинет за логопеда, психолога, соматопеда, а од септембра 2006. и радну просторију за предшколску групу. Образовање се остварује помоћу посебних планова и васпитно-образовних програма за предшколско, основно и средње образовање деце и омладине ометене у развоју.

Табела 19 Број деце и ученика у Школи за основно и средње образовање „Младост” у школској 2020/2021. години (предшколски програм и основно образовање)

Школа „Младост”	Дневни боравак предшколске деце	I разред	I-VIII разред
У Пироту	6/1	4/1	51/11

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

Табела 20 Број ученика у Школи за основно и средње образовање „Младост” у школској 2020/2021. години (средње образовање)

Школа „Младост“	I разред	I-III разред
Бравар	11/2	23/4
Конфекцијски шивач	6/1	23/3
Укупно	17/3	46/7

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

Школа за основно музичко образовање „Др Драгутин Гостушки“

Основна школа за музичко образовање „Др Драгутин Гостушки“ је једина школа такве врсте у пиротском округу (Пирот, Бабушница, Бела Паланка и Димитровград). Школа је правно лице са статусом установе, која обавља делатност основног музичког образовања и васпитања. У школској 2018/2019. год. настава се одвија у 10 класа, у матичној школи и издвојеним одељењима у Димитровграду и Бабушници. У школској 2018/19. години школа је имала 156 ученика. Школа образује полазнике на четири одсека: клавир, виолина, хармоника и гитара.

Табела 21 Број ученика у Школи за основно музичко образовање „Др Драгутин Гостушки“ у школској 2020/2021. години (ученици у Пироту, Димитровграду и Бабушници)

Одсек/Инструмент	I разред	I-VI разред
Клавир	21	99
Виолина	7	32
Хармоника	1	15
Гитара	2	14
Укупно	31/1	160/6

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

Гимназија Пирот

Гимназија Пирот основана је 1879. године. Данашња зграда гимназије почела је да се гради 1904. године, а користи се од 1907. године. Некадашњи професори Гимназије у Пироту били су књижевници Стеван Сремац и Радоје Домановић, књижевни радник и политичар Јаша Продановић, научни радник Коста Костић и др. У школи се од школске 2012/13. године реализује пројекат двојезичне наставе, која се спроводи у двојезичним одељењима – настава се изводи на српском и на француском језику. Од школске 2018/19. у школи постоји смер за ученике са посебним способностима за рачунарство и информатику.

Школа данас има 454 ученика, од којих је на природно–математичком смеру 227, на друштвено–језичком 212, и на информатичком 15 ученика.

У школи постоји 17 одељења са просечним бројем од 28,12 ученика по одељењу. Запослено је 44 наставника.

Табела 22 Број ученика по смеровима у школској 2020/2021. години

Гимназија Пирот	I разред	I-IV разред
Природно–математички смер	48/2	187/8
Друштвено–језички смер	43/2	221/8
Спец. рачунарско одељење	18/1	47/3
Укупно	109/5	455/19

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

Економска школа Пирот

Економска школа у Пироту основана је 1956. године под називом Средња економска школа, да би 1990. године била преименована у Економску школу у Пироту. Основни циљ школе је образовање ученика на пољу књиговодства. Данас ову школу похађа 456 ученика. У школи постоји 16 одељења са просечним бројем од 28,5 ученика по одељењу. Запослено је 50 наставника. Школа образује ученика за подручје – економија, права и администрације на следећим смеровима: економски техничар, финансијски администратор и комерцијалиста, а у оквиру подручја трговина, угоститељство и туризам, на смеру угоститељски/кулинарски техничар.

Табела 23 Број ученика по смеровима у школској 2020/2021. години

Економска школа Пирот	I разред	I-IV разред
Финансијски администратор	30/1	115/4
Службеник у банци и осигурању	24/1	75/3
Економски техничар	30/1	108/4
Комерцијалиста	-	27/1
Кулинар техничар	29/1	58/2

Угоститељски техничар	-	46/2
Укупно	113/4	429/16

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

Техничка школа Пирот

Техничка школа је основана септембра 1878. године. Свој рад је усклађивала са потребама пиротске привреде, трговине и занатства, да би данас израсла у највећу средњу школу у Пироту, која је у одређеним периодима бројала и до 1.200 ученика. Основна делатност школе је средњошколско образовање у 3 подручја рада и са следећим смеровима: 1. машинство (техничар за компјутерско управљање (ЦНЦ) машина, 2. електротехника (електротехничар информационих технологија, електротехничар за електронику на возилима, техничар мехатронике), саобраћај (техничар друмског саобраћаја, возач моторних возила). У школској 2020/2021. години школу похађа 670 ученика у 23 одељења.

За реализацију дуалног образовања и одређеног броја часова практичне наставе, блок наставе, вежби и друштвено-корисног рада, школа осим сопствених ресурса користи и објекте предузећа из привреде у којима се одвијају ови облици образовно-васпитног рада – „D-company” и „Tigar Tyres”.

Техничка школа је у оквиру проширене делатности регистрована као Регионални тренинг центар за континуирано образовање одраслих и као Јавно признати организатор активности за континуирано образовање одраслих (ЈПОА) са следећим верификованим обукама: Кројење и шивење одевних предмета, Заваривање металних конструкција, Оператер ЦНЦ машина, Оператер на универзалном стругу и универзалној глодалици. Поред наведених обука у процесу верификације су и 5 програма ЈПОА из области мехатронике и електротехнике. У оквиру школе постоји Ђачки клуб и аутошкола.

Табела 24 Број ученика по смеровима у школској 2020/2021. години

Техничка школа Пирот	I разред	I-IV разред
Електромеханичар информационих технологија	30/1	112/4
Електротех. за електр. на возилима	28/1	116/4
Техничар мехатронике	30/1	120/4
Техничар за компјутерско	28/1	122/4

управљање (ЦНЦ) машина		
Техничар друмског саобраћаја	30/1	120/4
Возач моторног возила	27/1	80/3
Укупно	173/6	670/23

Млекарска школа „Др Обрен Пејић”

Млекарска школа са домом ученика „Др Обрен Пејић” је као нижа пољопривредна школа основана 1945. године. Наредне године је претворена у једногодишњу специјалну сточарско – млекарску школу, а 1947. године прерасла је у двогодишњу специјалну сточарско – млекарску школу. Значајна прекретница за школу је 1950. година када постаје Млекарска школа са задатком да школује КВ млекаре, по двогодишњем програму. Школа је добила назив по Др Обрену Пејићу, који је педесетих година у њој радио, а који је дао велики допринос њеној афирмацији и развоју, усавршавајући технологију производње пиротског качкаваља. До 1969/70. године школа је уписивала по једно одељење нових ученика, од када проширује програм образовања млекара на 3 године. Реформом образовања 1976/77. године образовање је постало двостепено и усмерено. Млекарска школа школске 1978/79. године добија право на школовање техничара – најпре млекарских, затим техничара за прераду намирница животињског порекла, а потом и прехранбеног техничара. У овом периоду повећава се број ученика који су похађали Млекарску школу, па се од једног одељења временом дошло на шет одељења, а потом и на осам одељења.

Млекарска школа са домом ученика „Др Обрен Пејић” образује ученике у подручју рада пољопривреде, производње и прераде хране. У њој се настава одвија у оквиру следећих образовних профила: а) прехранбени техничар (4 године), б) произвођач прехранбених производа (3 године), в) прерађивач млека (3 године), г) пекари, д) месари. Практична настава се изводи у млекарској и пекарској радионици у оквиру школе, специјализованим кабинетима, лабораторијама, као и кроз блок – наставу, која се изводи у разним предузећима и кроз посете приватним фирмама. Школа поседује и Дом за ученике, који је мешовитог типа. Поред спаваоница, Дом располаже и са ТВ салом, Балон халом за фискултуру, просторијом са умреженим рачунарима и библиотеком. Смештајни капацитет дома је 90 места.

Школу данас похађа 184 ученика, са којима ради 38 наставника. У школи постоји 10 одељења, од којих су 3 комбинована. Просечан број ученика по одељењу је 18,4. Настава се одвија у једној смени.

Табела 25 Број ученика по смеровима у школској 2020/2021. години

Млекарска школа „Др Обрен Пејић”	I разред	I-III разред
Прехрамбени техничар	-	34/2
Оператер у прехрамбеној индустрији	8/1	30/2
Прерађивач млека	7	28/2
Пекар	9	19/1
Месар	9/1	23/1
Укупно	33/2	134/8

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

Средња стручна школа Пирот

Средња стручна школа регистрована је 1993. године, под називом Грађевинско – техничка школа, а настала је из потребе за школовањем гумара и техничара за полимере, првенствено за потребе гумарске индустрије и фабрика „Тигар” и „Суко” и грађевинара за тада развијену пиротску грађевинску индустрију. Прилагођавајући се жељама и потребама средине, школа је 2004. године променила име у Средња стручна школа. Школа има за циљ стручно оспособљавање и преквалификавање појединаца у статусу редовних и ванредних ученика. образује ученике за 3 образовна подручја, на којима постоје следећи смерови: 1) хемија и неметали а) техничар за заштиту животне средине (4 године), б) техничар за полимере (4 године).

Школу тренутно похађа 170 ученика у 7 одељења. Запослено је 35 наставника. Настава се одвија у 2 смене.

Табела 26 Број ученика по смеровима у школској 2020/2021. години

Средња стручна школа Пирот	I разред	I-IV разред
Техничар за полимере	21/1	90/4
Техничар за заштиту животне средине	-	21/1
Мушко-женски фризер	22/1	41/2
Укупно	43/2	152/7

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

Академија техничко-васпитачких струковних студија – Одсек Пирот

Академија техничко-васпитачких струковних студија – Одсек Пирот (раније Висока школа струковних студија за образовање васпитача) једина је високошколска установа у Пироту у образовању кадрова у домену педагошких наука односно васпитача. Школа је настала преименовањем Више школе за васпитаче у Високу школу струковних студија за образовање васпитача. Мењала је имена неколико пута у историји. Раније је ово била Учитељска школа, Педагошка академија и Виша школа за васпитаче. Школа има само један смер – васпитач деце предшколског узраста, па се по добијању дипломе стиче звање струковни васпитач. Године 2007. школа је акредитовала свој програм за основне струковне студије по Болоњском систему које трају три године, а 2013. године и програм за струковне студије другог степена – специјалистичке студије. Године 2019. школа прелази у Академију техничко-васпитачких струковних студија Ниш, одсек Пирот. У складу са дозволама за рад и уверењима за акредитацију студијских програма, на одсеку Пирот уписују се укупно 100 студената на основним студијама, од којих се 45 школује о трошку буџета, а 55 је самофинансирајућих. На мастер струковне студије уписује се 30 самофинансирајућих студената.

Табела 27 Број деце, ученика и одељења у предшколској установи и школама у Пироту школске 2020/2021. године

Редни број	Назив	Број ученика	Број одељења
1.	Предшколско васпитање	1.429	57
	Припремни предшколски програм	434	20
2.	Основно образовање	3.440	187
3.	Средње образовање	1.887	80
	Укупно	6.756	324

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

Табела 28 Преглед броја ученика по разредима у основним школама у Пироту школске 2020/2021. године

Назив школе	I разред	I-VIII разред
О.Ш. „Вук Караџић”	135	1.058
О.Ш. „8. септембар”	126	1.047
О.Ш. „Душан Радовић”	56	480
О.Ш. „Свети Сава”	101	804

О.Ш. „Младост”	4	51
Укупно	422	3.440

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

Табела 29 Преглед броја наставног особља у основним школама у Пироту школске 2020/2021. године

Назив школе	Број наставног особља
О.Ш. „Вук Караџић”	86
О.Ш. „8. септембар”	69,63
О.Ш. „Свети Сава”	52,84
О.Ш. „Душан Радовић”	47,72
О.Ш. „Младост”	19
Музичка школа	12
Укупно	287,84

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

Табела 30 Преглед броја ученика и одељења у средњим школама у Пироту школске 2020/2021. године

Назив школе	Број ученика у I разреду	Број одељења	Број ученика укупно
Гимназија	109	19	455
Техничка школа	173	23	671
Економска школа	113	16	429
Млекарска школа	33	8	134
Средња стручна школа	43	7	152
Средња школа „Младост”	17	7	46
Укупно	488	80	1.887

Извор: Одељење за ванпривредне делатности града Пирота

Табела 31 Планирана издвајања из буџета Града Пирота, 2020. година

	РСД
Расходи у образовању (укупно)	338.010.582
Расходи у основном образовању	81.785.209
Расходи у основном образовању по ученику	23.775
Средње образовање	61.299.721
Стипендије	7.161.000
Предшколско васпитање	194.925.629

Извор: Одлука о изменама и допунама Одлуке о буџету града Пирота за 2020. годину од 23.10.2020.

4. КВАЛИТЕТ ЖИВОТА

4.1. СПОРТ

4.1.1. Спортски клубови

Спортске активности у граду крај Нишаве имају дугу традицију. Прво гимнастичко друштво у Пироту основано је 1890. године под председништвом књиговође Ђуре Јовановића. Интересовање за гимнастику и соколски покрет било је велико. Балкански ратови су прекинули активности соколског покрета, а на Видовдан 1914. године настављен је рад одржавањем Великог јавног часа. Први светски рат је поново прекинуо рад тако да се наставља са активностима тек новембра 1920. године. Те године је изграђен Соколски дом, популарна Соколана, која са зградом Гимназије чини изузетну архитектонску и културно-историјску грађевину. Други светски рат је донео промене и после ослобађања Соколска организација је преименована априла 1945. године у физкултурна друштва, да би новембра 1951. године основано Друштво за телесно васпитање „Партизан“, које је 1952. реорганизовано у Савез спортова, а 1961. постало „СОФК“, садашњи Спортски савез Пирот. Ово је била спортска база за све активности младих у Пироту, у зависности од могућности и времена.

Пирот данас има 52 спортска клуба и удружења, а неки од њих имају дугу традицију и историју, и постижу запажене резултате.

Пре Другог светског рата у Пироту су постојала три фудбалска клуба. **ФК „Омладинац“** је основан 1920. године, а такмичио у Нишком подсавезу и у својим редовима имао играче који су играли у познатим београдским клубовима, Југославији, Баск-у, Јединству. **ФК „Победа“** је основана 1929. године као клуб радничке омладине и играла је у првенству Нишке групе. После Другог светског рата оба клуба су престала да постоје. Трећи клуб **ФК „Јединство“** из Нове Мале формиран је 1925. године, постоји и сада и такмичи се у првенству фудбалске Зоне југ. После Другог светског рата 30. маја 1945. године основано је физкултурно друштво **„Раднички“** са шест секција, да би 1948. године променило назив у СД „Раднички“. Клуб се такмичио од подсавезне, окружне, међуокружне лиге, Српске лиге, Треће лиге а према статистици двадесетих година је био друголигаш у СФРЈ. Данас се фудбалски клуб „Раднички“ такмичи у Првој лиги Србије.

Кошаркашки клуб „Пирот“ основан је 1954. године под називом кошаркашко- одбојкашки клуб „Партизан“ а кошарка је у Пироту почела да се игра од 1952. у оквиру ДТВ „Партизан“. Овај спорт је почетком педесетих година имао велику популарност, а клуб је променио име у КК Пирот. У његовим редовима поникли су бројни квалитетни кошаркаши од Светислава Кари Пешића, Зорана Лазаревића, Зорана Бојкића, Саше Васића, Милета Јовановића, Јована Тричковића и др. Пирот је 1967. године у својој дворани пропустио прилику да се пласира у Прву савезну лигу као првак Србије. Данас се кошаркашки клуб „Пирот“ такмичи у Првој кошаркашкој лиги Србије.

ЖКК „Гимназијалац“ Пирот је основан 25. децембра 1997. године у оквиру спортског друштва. Сада се са успехом такмичи у Другој лиги Србије. Има изузетну сарадњу са београдским Партизаном и стручним тимом селекторке репрезентације Србије Марине Маљковић.

ОРК „Пирот“ основан је 1965. године после фузије РК „Тигар“ са неколико пиротских клубова. Такмичио се у разним ранговима такмичења, од 1974. до 1979. године играо у Другој лиги СФРЈ. Уз доста успона и падова и сада се са промењивим успехом такмичи се у Српској лиги.

ЖРК „Пирот“ основан је 1972. године као ЖРК „Први мај“, када је био клуб фабрике али и града. После републичке и међурепубличке лиге од 1981. године је друголигаш. После Миливоја Бајевића клуб са великим успехом води тренер Саша Панчић, а 2009. године рукометашице су играле Прву лигу Србије. Данас се такмичи у Првој лиги Исток.

Омладински боксерски клуб „Пирот“ је основан 1956. године на иницијативу Драгише Тошића. Добре резултате клуб је имао седамдесетих година прошлога века. Последњих година тренер Предраг Стојановић ради са малим бројем боксера уз асистенцију некадашњег шампиона Дамира Манића.

Карате клуб „Пролетер“ годинама бележи изузетне резултате предвођен тренером Ненадом Ђорђевићем. Клуб је основан је 1970. Године, а обновио је рад 1997. године. Клуб је иницијатор низа пројеката као што су Божићна школа спортова, пројекат Трим стаза на нишавском кеју и брду Сарлах. Бројне медаље и титуле на домаћим и међународним турнирима потврђују изузетан и квалитетан рад и таленат такмичара. Медаље са државних првенстава освајали су Мирослава Ђорђевић, Марко Рајковић, Душан Каменовић. Највеће резултате остварио је Урош Мијалковић, јуниорски вицешампион Европе, сениорски првак Балкана, вишеструки сениорски првак државе, капитен репрезентације и освајач сребрне медаље на Европском сениорском првенству, категорисани врхунски спортиста.

Шахисти клубова „Прогрес“ и „Част и слава“ учествовали су на регионалним такмичењима и првенствима државе. Клубови које предводе Бобан Николић и Бобан Ранђеловић годинама негују квалитет и окупљају младе заљубљенике у шах.

Стрељачки клуб „Милорад Манчић Лукањац” наставила је 1948. године са активностима започетим пре рата. Пиротски стрелци су годинама радили у скромним условима али су предвођени тренером Драганом Радуловићем више пута освајали титуле. На недавном првенству Србије поново су били најбољи. Ново стрелиште у ОШ „Вук Караџић“ омогућиће још боље резултате.

Стонотениски клуб „Раднички” Пирот основан је 1975. године и највећи успех је био пласман у Другу лигу.

Тениски клуб Пирот постоји од 1987. године и изградњом тениских терена омогућена је популаризација овог спорта. Клуб је организатор турнира на градском и регионалном нивоу, мастер турнира.

Одбојкашки клуб „Пирот” основан је 2003. Године и такмичи се у мушкој и женској конкуренцији у другој лиги.

Женски одбојкашки клуб основан је 2006 године. У клубу је поникла репрезентативка Мила Ђорђевић.

Атлетски клуб „Пирот” основан је 1983. на иницијативу СОФК-а Пирот. Кроз клуб је прошла велика плејада младих атлетичара са којима су радили тренери – ентузијаста. Атлетски клуб Пирот од 2009 године активно ради и остварује успешне резултате на државном и међународном нивоу, а посебну пажњу изазивају талентаовани ходачи – маратонци међу којима је највеће резултате на државном и међународном нивоу остварила Даница Гогов.

КМФ „Пирот” је својом појавом на спортској сцени града изазвао велико интересовање. Кренуло се са великим ентузијазмом, клуб се такмичио у Првој лиги.

Гимнастички клуб „Соко 2011” је млад клуб који је окупио велики број младих. Клуб који је на прави начин наставили причу из времена соколског покрета у Пироту.

Скијашки клуб „Миџор” је основан 1955. године и активности су се одвијале на Старој планини код Планинарског дома. Кроз кампове и курсеве обучен је велики број љубитеља овог спорта. Почетком седамдесетих уређени су терени код Планинарског дома, постављена мини жичара а 1987. године клуб је био домаћим првенства Србије за цицибане.

Ауто-мото клуб „Костић” основан је 2000. године и остварио је низ резултата на државним првенствима, а такође је организовао и државно првенство на стази код Војнеговца.

„Младост” – спортски клуб за младе са посебним потребама основан је 2005. године и такмичи се у оквиру Специјалне Олимпијаде Србије. Остварио је низ резултата на светским, европским и олимпијским играма Специјалне олимпијаде.

Раднички стонотениски клуб основан је 2014. године. Значајне резултате остварио је Алекса Гацев.

Ронилачко-пливачки клуб основан је 1993. године и допринео је популаризацији водених спортова, нарочито рођења.

Пливачки клуб „Свети Сава“ основан је 2007. године. Почео је са радом бесплатних школа пливања на Градском купалишту, да би са изградњом затвореног базена наставио рад у систему ПСС.

Ватерполо клуб Пирот почео да функционише са отварањем базена у Пироту.

Клуб борилачких вештина „Црна кобра“ основан је 2000. године.

Пирот кик бокс клуб остварио је значајне резултате на националним првенствима.

Џудо клуб Пирот основан је 2009. године.

Клуб ритмичке гимнастике „УНА 010“ окупља девојчице и такмичи се у оквиру савеза за ритмичку гимнастику Србије.

Клуб ритмичке гимнастике „Сирене“ окупља девојчице и такмичи се у оквиру савеза за ритмичку гимнастику Србије.

Скијашки сноуборд клуб „Стара планина“ основан је 2016. године.

„Пироси“ одбојкашки клуб основан је 2018. године.

„Пиргос“ клуб малог фудбала основан 2018. године.

„Витезови“ Пирот је клуб америчког фудбала основан 2007. године.

Женски фудбалски клуб „Јединство“ основан је 2014. године.

Ашихара клуб основан 2014 године.

Боксерски клуб „Тигрови“ ради дуги низ година.

Постоји и велики број фудбалских клубова у пиротским насељима и пиротским селима, као и активна риболовачка удружења.

Спортски савез Пирот је добровољан, невладин, неполитичан и непрофитни територијални спортски савез за подручје града Пирота. У Спортски савез Пирот су учлањене многобројне спортске организације, а савез је у обавези да реализује циљеве и задатке који су од заједничког интереса за спорт у граду Пироту и од користи за све његове чланове. У складу са Законом о спорту и Правилником о категоризацији спортова и критеријумима и поступку доделе средстава за

финансирање потреба у области спорта, годишњи програми свих организација у области спорта подносе се Одељењу за вапривредне делатности преко Спортског савеза, који такође прати реализацију програма и утрошак средстава.

Савез за школски спорт реализује свој програм у који је укључено четири основне и пет средњих школа. Програмом Савеза предвиђена су такмичења за дечаке и девојчице у свим колективним и индивидуалним спортовима (такмичења у кошарци, рукомету, одбојци, малом фудбалу, атлетици, стоном тенису, стрељаштву, пливању, баскету, џудоу, тенису, каратеу итд). Програмом је предвиђено да се такмичења одржавају на нивоу града, а постоје и окружно, међуокружно и републичко такмичење. Сваке четврте године одржава се и школска олимпијада ученика Србије.

4.1.2. Спортски садржаји

Квалитетна и разноврсна спортска инфраструктура је основни предуслов за развој осталих приоритета развоја спорта: спорт деце и омладине, рекреативни спорт и врхунски спорт.

У граду Пироту изграђени су многи нови и реконструисани стари спортски објекти средствима из буџета града, али и реализацијом успешних пројеката у оквиру конкурса код наших министарстава али и оквиру ИПА Програма прекограничне сарадње.

Са тим циљем основана је Јавна Установа „Спортски центар Пирот“, чија је основна делатност квалитетно руковођење и одржавање спортских објеката, изградња и обезбеђење нових и разноврсних спортских садржаја, уз истовремену промоцију спорта, подршку предшколском, школском и рекреативном спорту и масовној физичкој култури кроз различите масовне манифестације, промоција позитивних узора младима - најбољих спортиста, промоција здравих стилова живота за све категорије становништва кроз унапређење рекреативних програма, промоција једнаких могућности за бављење спортом јер програми обухватају и особе са инвалидитетом.

Јавна установа „Спортски центар Пирот“ основана је 2007. године као посебна установа за обављање спортских активности. Установа у оквиру својих делатности обавља следеће послове:

- организује и учествује у организовању спортских, културних и других скупова и манифестација
- организује спортске активности, физичко вежбање(обучавање, тренинг и рекреативна активност) и спортске приредбе (спортска такмичења)
- организује одржавање и опремање објеката који су јој поверени
- обавља и друге послове везане за развој спорта у складу са актом о оснивању и статутом

Одлуком о оснивању „Спортског центра Пирот” Скупштина општине, као оснивач ове установе, уступила је на коришћење и одржавање без права располагања највеће спортске објекте у граду.

Спортску инфраструктуру у Пироту чине следећи објекти:

Спортска хала „Keј” површине 2.329 m² која се поред изразито спортске намене може користити и за одржавање сајмова, изложби, концерата у склопу које се налази велика и мала сала за борилачке спортове површине 180 квадрата која располаже комплетном спортском опремом за бокс, карате, џудо и стони тенис, свлачионице, теретана, три отворена спортска терена за одбојку, рукомет и кошарку;

Затворени базен површине 6.630 m² који представља један од најсавременијих објеката ове врсте. Располаже великим базеном димензија 33x25 m и базеном за непливаче димензија 12,5x8 m и трибинама за 200 гледалаца. У приземљу се налази савремена теретана, СПА центар са саунама, турским купатилом, техничке просторије, медија центар, Спорт клуб. Објекат је у потпуности приступачан особама са инвалидитетом и грађен је по принципу зелених зграда користи обновљиве изворе енергије-соларну енергију;

Балон хала површине 1.200 m² са свлачионицама, комплетном спортском опремом за одигравање утакмица коју у преподневним часовима користе ученици Млекарске школе за извођење наставе физичког васпитања а поподне и викендом клубови за одржавање тренинга;

Градски фудбалски стадион са атлетском стазом, трибинама и три помоћна травната терена са пратећим просторијама;

Трим стазе на Кеју са видно урађеним метражама и станицама за вежбање (дрвеним вратилима, клупама и гредама). На свакој станици су дрвене кућице са уметничким сликама наших академских сликара тако да читава трим стаза представља галерију на отвореном по чему је јединствена у Европи. На пазарској страни кеја код Големог моста налази се дечија трим стаза-полигон која је постала омиљено место за игру и вежбање деце;

Брдска трим стаза на Сарлаху простира се од подножја брда Сарлах и иде до врха на коме се налази видиковац са кога се простира прелеп поглед на панораму Пирота и средњовековни Момчилов град;

Омладински стадион који је реализацијом пројекта прекограничне сарадње у потпуности реконструисан и у чијем су саставу: два терена од рециклиране гуме за рукомет и кошарку, одбојку, потпуно реконструисане трибине са капацитетом 1.500 гледалаца и нов објекат са пословним просторијама и свлачионицама;

Сала „Педагошке академије” површине 1.200 m² са свлачионицама и опремом за одигравање утакмица коју у преподневним часовима користи средња стручна школа за извођење наставе, а увече и викендом клубови за извођење тренинга;

Ски стаза на Планинарском дому – Градско скијалиште са савременом жичаром типа тањир капацитета 400 скијаша на сат;

Мини пич терени на три локације: у Таковској улици, у насељу Прчевац и поред затвореног терена;

Градско клизалиште површине 300 m² постављено на Омладинском стадиону;

Адреналин парк на платоу поред Затвореног базена;

Стаза за ролере, отворени терени поред спортске хале „Kej”;

Тениски терени поред кеја;

Стрељана која је изграђена у оквиру реконструкције у дворишту школе „Вук Караџић”;

Спортски терени у пиротским насељима, пиротским селима;

Теретане на отвореном.

4.1.3. Спортски програми

Спортски центар Пирот иницијатор је капиталних улагања у развој спортске инфраструктуре припремом и реализацијом пројеката из фондова Европске Уније - ИПА Програм прекограничне сарадње, као и учествовањем на конкурсе код наших министарства. У претходном периоду реализовани су следећи пројекти: реконструкција Омладинског стадиона, изградња мини пич терена у пиротском насељу, набавка клизалишта и изградња Адреналин парка испред затвореног базена. У области спортских објеката намењених рекреацији изграђене су трим стазе на пиротском кеју, на брду Сарлах, четвртом километру, уређена вежбалишта на отвореном, стазе за ролере, обележене бицикличке траке. Реализован је пројекат Градског скијалишта на 12 km од центра града. Реализацијом пројеката јавних радова уређена су игралишта у пиротским насељима. Урађена је адаптација спортске хале „Kej” у циљу приступачности особама са инвалидитетом. Већина спортских објеката приступачна је особама са инвалидитетом. „Спортски центар Пирот” је урадио пројектну документацију за: пројекат реконструкције атлетске стазе и борилишта на Градском стадиону у Пироту, пројекат унапређења бицикличког саобраћаја у Пироту, концептуално решење будућег Спортско-рекреативног комплекса са отвореним градским базеном и парковском површином у насељу Сењак.

„Спортски центар Пирот” је иницијатор низа акција масовних спортских и рекреативних манифестација, промотивних спортских програма: Божићна школа спортова, инклузивни програми вежбања – корективна гимнастика, адаптивно пливање, обука пливања у оквиру школске наставе, рекреативне спортске манифестације (Рафтинг на реци Нишави, Пливање за Богојављенски крст..) који се реализују са циљевима :

- Да се деци спорт учини доступним и да се код деце и младих развије љубав према спорту која ће их водити њиховом доживотном учешћу у перманентним физичким активностима
- Промоције позитивних узора младима – најбољих спортиста
- Промоције здравих стилова живота за све категорије становништва кроз унапређење рекреативних програма
- Промоције једнаких могућности за бављење спортом јер пројекти обухватају и особе са инвалидитетом.

Значај ових Програма је велики јер спортски објекти који су обухваћени основном делатношћу „Спортског центра Пирот“ без директних корисника (деце, омладине, рекреативаца који се управо оваквим Програмима мотивишу да се спортом баве и по њиховом завршетку) нису сами по себи циљ.

Програм Божићна школа је јединствена и једна од најмасовнијих манифестација за децу и младе спортско рекреативна манифестација у Србији која сваке зиме за време зимског распуста обухвата око 3.000 деце основношколског узраста, средњошколаца и деце из вртића, који похађају преко 60 различитих школица спортова и креативних радионица и квалитетно и активно проводе своје слободно време бавећи се спортом и стичући нове вештине. Основни циљ је да се деци спорт учини доступним и да се код деце и младих развије љубав према спорту која ће их водити њиховом доживотном учешћу у перманентним физичким активностима.

Манифестација се реализује већ 14 година почела је са 12 програма, данас их има преко 60 и дала је немерљиве резултате у смислу развоја и масовљења пиротског спорта сви клубови масовили су своје пионирске школе и основали су се нови клубови у свим спортовима.

Програм обуке пливања у оквиру школске наставе јединствен је у Србији, намењен је деци свих пиротских основних школа која у оквиру наставе физичког васпитања на Затвореном базену имају прилику да савладају обуку пливања и науче да пливају.

Инклузивни програми вежбања намењени особама са инвалидитетом и особама са посебним потребама. Програми се реализују са основним циљем превенције и терапије деформитета коштано мишићног система код деце и младих и омогућавају коришћење расположивих капацитета „Спортског центра Пирот“ особама са инвалидитетом и особама са посебним потребама у циљу вежбања.

Програм – спортско туристичко рекреативних манифестација: Пливање за Богојављенски крст, Рафтинг на реци Нишави, Дани здравља, Дани снега, спортско рекреативни програми – летње бесплатне школе спортова у објектима „Спортског центра Пирот“.

Манифестација „Пливање за Богојављенски крст“ је од великог значаја јер се ради о традиционалној манифестацији првенствено верског али и спортско туристичког значаја. Сваке године слике са манифестације прикажу се на медијима широм Србије. Пирот је међу првим градовима обновио традицију и сваке године број пријављених кандидата све је већи (око 100 учесника и преко 2.000 посматрача манифестације).

Манифестација Рафтинг на Нишави је традиционална и јединствена манифестација у Србији која сваке године има све већи број учесника и постаје препознатљив пиротски бренд. Има изузетан туристички значај и промовише најлепши део Пирота пиротски кеј и реку Нишаву намењена је свим категоријама становништва и промовише идеју „Спорт за све“. Основни њен циљ је популаризација спорта, рекреације, правилне исхране и мотивација свих категорија становништва да се редовно баве физичком активношћу.

Обележавање **Дана снега** промовише зимске спортове и ски стазу на Планинарском дому.

Програм **Мини макси лига** реализује се у циљу промоције спорта, здравих начина живота, ферплеја и толеранције.

4.2. ВЕРСКИ ОБЈЕКТИ

Прве црквене организације на просторима данашње нишке епархије сежу до апостолског периода. Сви проповедници Христове науке који су проповедали широм данашњег Балкана и Паноније долазили су из Македоније и највероватније су се задржавали у античком Нишу који је био раскрсница шест друмова. Град Пирот припада нишкој епархији.

На територији данашње нишке епископије, према неким изворима од 1761. године, постојала је посебна црквена организација, која је била под духовном јурисдикцијом цариградске патријаршије. Реч је о нишавској митрополији чије је седиште било у граду Пироту. На основу историјског увида у живот нишавске митрополије, изузевши поступке њених појединих поглавара, можемо закључити да је она била центар очувања националног идентитета Срба у југоисточној Србији и чувар вере и традиције Српске Православне Цркве. Побожност и духовност понишавља, која кроз векове постојано одолева многим искушењима, оправдава назив Пирота, често у историографији и широј јавности познат као „*мали Јерусалим*“.

Пиротски крај је дао четири епископа.

Украс Пирота су његови храмови.

Храм Рођења Христовог у Пироту

Храм Рождества Христовог у Пироту грађен је од 29. јула до 21. децембра 1834. године, када је освешћен од стране владике нишавског Јеронима. Градитељ Цркве био је тада познати мајстор Андреја из Велеса који је градио и Цркве у Нишу, Скопљу, Врању, Смедереву и Мостару. Црква је изграђена захваљујући прилозима богатијих мештана. Ово је, без сумње, редак храм у овом делу Балкана, у који се улази након силажења низ неколико степеника. Разлог овакве градње је био у томе што Црква није смела бити виша од турских џамија. Да би се испоштовала оваква одлука султана као и правило да унутрашњост храма има дужину од 22, ширину од 13, и висину 10 метара, темеље и саму Цркву требало је укупату у земљу. Црква Рождества Христовог у Пироту има ферман који је издат из царског Дивана у Цариграду, у време султана Абдул Меџида ибн Махмуда којим се одобрава градња Цркве. Иза олтара Цркве постоји гробница где је 1853. године сахрањен митрополит Нектарије у седећем положају по тадашњим обичајима. У кругу дворишта старе Цркве налазила се зграда Митрополије. Ова зграда је од 1868. до 1869. године била седиште Српске школе која је успешно одолевала покушајима да се у Пироту заведе бугарски језик. Почетком XX века изграђена је нова звонара од чврстог материјала, које је реконструисана 2000. године.

Саборни храм Успења Пресвете Богородице у Пироту

Саборни храм Успења Пресвете Богородице у Пироту подигнут је 1870. године, по одобрењу турског султана. На порталу изнад улазних врата храма записано је: „У славу Свете и Једносушне и Животворне и Нераздељиве Тројице, Оца и Сина и Светога Духа“. У време славног царствовања Султана Абдула Азиса сазда се овај свети и божанствени храм Успења Пресвете Владарке наше Богородице и увек Дјеве, трудом и подвизима благочестивих православних хришћана који живе у граду и околини, пред којима предстоји Живко Антов, године од настанка света рођења Христовог 1870. лета, месеца децембра 10. дана. Црква је зидана од прилога пиротских еснафа. Цркву је зидао протомајстор Јован Илић из Славиње. У Тефтеру нишавске митрополије записано је да је на градњу Цркве потрошено 200 000 гроша. Цркву је осликао Николај Иванов, чувени уметник самоковске сликарске школе, а иконостас и дуборез су дело мајстора Стојке Самокова. Храм је осветио 1871. године митрополит нишавски Партеније Зографски.

Манастири

Манастир Светог Ђорђа – Темачки манастир (14. век), село Темска

Манастир посвећен Светом Ђорђу, налази се недалеко од села Темска, 17 km северозападно од Пирота. Црква је изграђена 1576. године у моравском стилу, подигли су је браћа Дејановићи који су били у сродству са царом Душаном. Проласком кроз манастирску порту улази се у посебан свет који одише спокојем, са бројним фрескама међу којима је и житије Светог Ђорђа. Посебну

вредност манастирске величне чини и монументални конак из 18. века, са аутентичним стилем градње Југоисточне Србије. Манастир је имао велику улогу у описмењавању локалног становништва када је јеромонах Ћесарије, дошавши из Хиладара 1836. године овде основао прву школу. Надалеко је чувен по справљању различитих мелема. Традиција датира из давне 1928. године, када су након Октобарске револуције, овде мир нашле Руске монахиње и донеле рецепте.

Слика 4 Манастир Св. Ђорђе

Извор: Туристичка организација Пирот

Манастир Успења Пресвете Богородице – Суковски манастир (19. век) , село Суково

Манастир се налази на десној обали реке Јерме, удаљен 18 km од Пирота, у близини села Суково. Манастир је посвећен Успењу Пресвете Богородице. Век настанка и ктитор манастира су непознати, док је данашњу цркву подигао Сали-бег из Пирота у периоду од 1857. до 1859. године. Црква манастира је трихоностас, са три полукружне апсиде, живописана 1606. године. У манастиру се налазе две фреске које привлаче посебну пажњу, приказ Светог Христифора са ореолом и животињском главом и приказ Богородице са крилима. Приликом реконструкције крова цркве 1974. године пронађен је велики број предмета од глине, који се могу видети у Музеју Понишавља у Пироту. Манастир у Сукову је под заштитом државе од 1968. године.

Слика 5 Суковски манастир

Извор: Туристичка организација Пирот

Манастир Светог Јована Богослова - Погановски манастир (14. век)

Манастир Свети Јован Богослов у народу познатији као Погановски манастир, налази се у несвакидашњем амбијенту долине реке Јерме. Подигнут је крајем 14. века (1395. године) док је живописан век касније (1499. године). Погановски манастир је задужбина српског племића Константина Дејановића и сестрића цара Душана. Након његове смрти, зидање задужбине манастира преузима његова ћерка Јелена и завршава градњу манастира као монахиња Хипомена. Манастир је задржао свој аутентичан изглед јер је кањон Јерме био потпуно непроходан до 1927. године и није постојао ни један проходан пут.

Богатство манастира чини галерија фресака, површине око 360 m² и убраја се у најзначајнија сликарска остварења на Балкану. Овде је чувана и једна од најлепших икона – двострука икона, на којој је са једне стране приказ Богородице и Светог Јована Богослова, а на другој Чудо у Латомском манастиру. Ово ремек дело средњовековне уметности из 1622. године данас се налази у цркви Светог Александра Невског у Софији. У манастиру се сваке године одржава међународна ликовна колонија, црква је под заштитом државе од 1949. године.

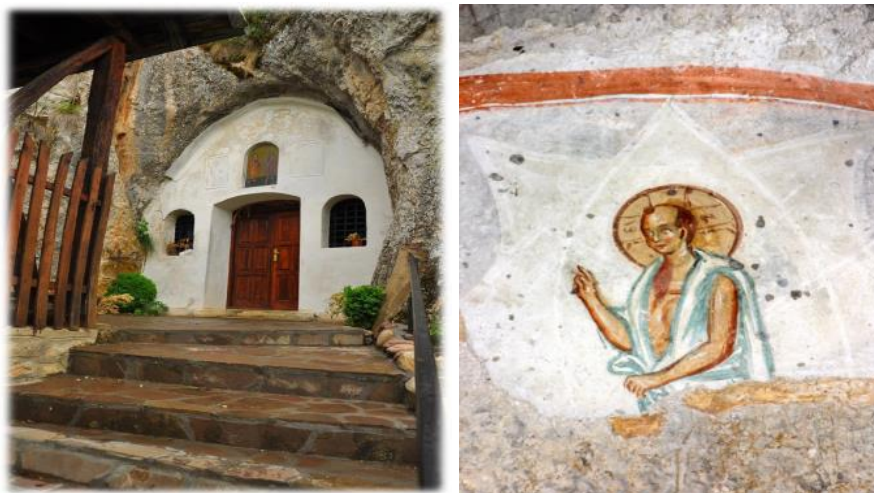
Слика 6 Манастир Поганово

Извор: Туристичка организација Пирот

Црква Светог Петра и Павла

Слика 7 Црква Светог Петра и Павла

Извор: Туристичка организација Пирот

Црква Светог Петра и Павла је најстарија и најмистериознија старопланинска пећинска црква из XIII века, на брду Калик код села Рсовци, на око 22 km од Пирота. Јединствена у хришћанском свету, фреска Исуса Младенца, највероватније из XIII века, приказује Исуса као ћелавог младића у будистичкој одежди и у осмоугаоној мандорли или звезди. Претпоставља се да су је осликали испосници са Синаја који су због напада Османлија пребегли у Србију са Синаја. У то доба испоснице као храмови нису биле подложне епископским канонима, па се верује да лик Исуса нацртали на стени испосници из Пећинске цркве. Због своје специфичности, црква је заштићена као национално културно добро од 1981. године.

4.3. УСТАНОВЕ КУЛТУРЕ

Установе културе у граду Пироту су својеврсни чувари културног идентитета. Народна библиотека Пирот, Галерија „Чедомир Крстић”, Дом културе Пирот, Народно позориште Пирот, Музеј Понишавља Пирот и Историјски Архив у Пироту имају своје редовне програме и активности и активно доприносе разноврснијем културном животу локалне заједнице.

Дом културе Пирот

Дом културе Пирот је установа која представља темељ на коме почива културни живот Пирота. Реализацијом културно уметничких програма, радом са младима у школама и секцијама, организовањем јавних градских манифестација и техничком подршком другима у реализацији културних догађаја Дом културе Пирот представља организациони центар заједнице чија се сврха огледа у томе да задовољи културне потребе грађана Пирота, очува и презентира културно наслеђе Пирота и пиротског краја и подржи савремене културне ствараоце у граду.

Дом културе је основан 1986. године и располаже објектом од 2.000 квадратних метара са великом салом која прима 360 гледалаца, већим бројем сала за пробе играчких и музичких секција, Медија центром, тонским студијом и савременим Клубом који прима до 130 посетилаца.

Дом културе је добио на коришћење и управљање Дом војске са двораном која прима 600 гледалаца.

Фолклорни ансамбл располаже великим фондусом народних ношњи и инструмената, монтажну бину од 120 m², и већи број савремених аудио и видео средстава.

Најважније манифестације и програми које Дом културе Пирот реализује су:

Салон књиге и графике који се организује сваке године за време празника Свети Трифун. Пратеће манифестације салона су: конкурс за кратку причу и објављивање Зборника, организована посета школа, дружење првака и предшколске деце са дечијим писцима на Салону, свакодневне промоције, свакодневне наградне игре и додела Сајмских признања издавачима.

У оквиру манифестације **„Пиротско културно лето”** Дом културе Пирот организује низ манифестација и програма као што су: концерти популарне музике, концерти класичне и џез музике, дечије представе, пројекције филмова и друге културне садржаје.

Једна од најважнијих манифестација у оквиру „Пиротског лета” је „Међународни фолклорни фестивал” који представља традиционалну културу народа из целог света, неколико домаћих ансамбала из земље и дијаспоре. Током четири концертне вечери, и парадама улицама града, гледаоци могу да виде игре, песме и музику разних народа.

Дом културе организује и **концертну сезону** са редовним концертима класичне музике сваког последњег понедељка у месецу током пролећне и јесење сезоне (минимално осам концерата признатих уметника, студената и професора).

Биоскоп Дома културе са модерном 3D технологијом и трендом приказивања највећих „блокбастера“ паралелно са светским премијерама. На репертоару су највећи светски хитови у 3D формату, награђивани тзв. „уметнички филмови“, некомерцијални филмови и наравно домаћи филмови.

Дом културе Пирот уз покровитељство Града сваке године на тргу организује **дочек Нове године** уз ватромет и концерт.

Народна библиотека Пирот

Народна библиотека Пирот је најстарија културна институција у граду. Иако постоје назнаке да је постојала и у време Турака, први писани податак о Читаоници у Пироту, која је била претеча данашње Библиотеке, објављен је у листу „Исток“ 9. јануара 1879. године. Повод је био приређивање, на трећи дан Божића, „прве беседе са игранком, а у корист сиротних ђака пиротских“. Године 1880. Читаоница је имала 45 чланова са годишњим улогом од осам динара. Чланови су могли да читају српске листове: „Видело“, „Ратник“, „Стармали“, „Јавор“, „Тагблат“ и друге, а на располагању им је било 348 књига. Фонд је био смештен у приватној кући. Почетни ентузијазам је трајао кратко, до 1881. године када Читаоница престаје са радом.

Први озбиљнији напор за оживљавање читаонице у Пироту учињен је током 1908–1909. године, када је Указом Краља Петра I Карађорђевића од 14. јануара установљена Јавна библиотека у Пироту.

Рад Јавне библиотеке у Пироту потпуно је замро у годинама балканских и Првог светског рата када су бугарски окупатори уништили фонд спаљивањем и преношењем књига у Софију. У периоду између два светска рата, као ни за време Другог светског рата, Јавна библиотека није радила. Постојала је школска библиотека у Гимназији са већим фондом књига.

Народни фронт Пирота 17. маја 1947. године, обнављајући библиотечку делатност, основао је Градску књижницу са читаоницом.

Први период по формирању Библиотеке у Пироту је значајан по огромном ангажовању на популаризацији књиге и читања. Да би се стигло и до најудаљенијих насеља у општини користили су се мотоцикл, коњи и мазге. Шездесетих година прошлог века пиротска Библиотека је имала врло разгранату мрежу стационираних огранака у сеоским насељима и један огранак у индустријској зони града, док је библиобусом опслуживано 36 насеља.

Народна библиотека Пирот је смештена на две локације у граду. Располаже са близу 80.000 књига, фондом периодике од преко 200 наслова и разноврсном некњижевном грађом

(разгледнице, каталози, дописнице, флајери, фотографије и др). Библиотека, поред лисних каталога (ауторски, насловни, стручни и предметни), поседује и електронски каталог у коме је заступљен целокупни књижни фонд. Како у новије време све већи значај има дигитализација, од јуна 2020. године Народна библиотека Пирот је прешла на нову дигиталну платформу, што је омогућило далеко бољу прегледност дигитализованих садржаја пиротске библиотеке, како монографских публикација, тако и периодике (Пиротски зборник и Наш исток) и разгледница и дописних карата, и њихово учесталије коришћење.

По речима представника библиотеке млади користе услуге и садржаје Народне библиотеке, али не у довољној мери. У намери да их што више анимира и заинтересује за своје програме, Библиотека организује радионице за тинејџере, часове у библиотеци, дружења са ауторима књига за младе, а у плану је и оснивање читалачког клуба намењеног адолесцентима. Развијању и неговању читалачких навика код деце која ће сутра наставити да буду чланови библиотеке и корисници њених услуга у великој мери доприноси манифестација Читалачка значка коју Библиотека, после дводеценијске паузе, поново организује од 2010. године. Присутност Библиотеке на инстаграму и фејсбуку, пласирање садржаја на јутјуб каналу Библиотеке, такође су добар начин да допремо до адолесцената и заинтересујемо их јер су они најзахтевнија и у библиотекама најмања заступљена категорија корисника.

Галерија „Чедомир Крстић”

Галерија „Чедомир Крстић” отворена је 7. септембра 1981. године у згради Дома културе (Центар за културу). Радила је у оквиру Музеја Понишавља Пирот до 26. маја 1993. године када је издвојена као самостална институција у култури, најпре као Галерија Пирот, а од 29. јануара 1999. године као Галерија „Чедомир Крстић”.

Галерија има два изложбена простора за ликовне програме и смештај легата, професионални депо и канцеларијски простор. Током године организује се преко 20 изложбених поставки, самосталних и колективних дела српских и страних уметника. Осим повремених, организују се и тематске изложбе, традиционалне Годишње изложбе Удружења ликовних уметника “Пиргос арт”, Друштва ликовних уметника и педагога града и Нове арт сцене, затим тријеналне Мајске изложбе уметника Пироћанаца и Дечји ликовни салон. Значајније изложбе организоване у овом простору биле су: изложба Марка Челебоновића, Леонида Шејке, Саве Шумановића, Надежде Петровић, Милића од Мачве, Милана Коњовића, Светомира Арсића Басаре, Косте Брадића, Љубодрага Јанковића Јалета, Чедомира Крстића, Иванке Живковић, Биљане Ракић, Милене Павловић Барили, а тематске: Портрети знаменитих личности у српском сликарству XX века, Импресионизам у Србији, Сликарство у Србији осме и девете деценије XX века, Плава линија трајања, Октобарски салон... Изложбе прате стручне публикације у виду каталога као и остале активности: медијско представљање, предавања и стручна документација: хермотека, фототека, видеотека, фонотека, документација о протеклим изложбама са пропратним материјалом.

Галерија је приредила преко 1.000 изложби. Галерија континуирано презентује стваралаштво Пироћанаца као и самосталне и колективне изложбе направљене у овој Галерији.

Фонд Галерије „Чедомир Крстић” садржи шест легата са сликама академских уметника родом из Пирота: Чедомира Крстића (по коме и носи назив институција), Радомира Антића, Милене Мијалковић Николић, Слободана Сотирова, мр Петра Ђорђевића и Милорада Антића. Уметнички фонд чине збирке слика, графика, скулптура, уникатне керамике, фотографија, плаката и предмета примењене уметности, у различитим техникама и различитим медијима. Чине га дела аутора који су имали своје самосталне изложбе у Галерији, поклоњена и дела добијена путем откупа.

Основни правци деловања Галерије „Чедомир Крстић” су давање акцента тематским и студијским изложбама које комуницирају суштину збирке Галерије, потенцирање научне делатности и преношење знања путем дидактичких изложби, експанзија изложби везаних за актуелне тенденције у савременој уметности као и истраживање нових метода рада у области визуелне културе историје и теорије уметности и музеолошке праксе. Својим програмским активностима Галерија „Чедомир Крстић” поставила је на здраве основе платформу за формирање Музеја савремене уметности у Пироту проширењем Галерије и обједињавањем: изложбеног простора за актуелне изложбе, простора за сталну Завичајну поставку, простора за легате, депое, документаторског одељења, стручне библиотеке, канцеларије за кустосе и администрацију. Повећањем броја легата и галеријског фонда уметничких дела Галерија добија на музеолошкој вредности и општем значају.

Музеј Понишавља Пирот

Слика 8 Музеј Понишавља Пирот

Извор: Музеј Понишавља Пирот

Музеј Понишавља Пирот је основан 20. 2. 1947. године под називом Народни музеј у Пироту, решењем Градског народно-ослободилачког одбора, а његова почетна главна активност била је прикупљање предмета путем поклона из Пирота и пиротског краја. Данашњи назив музеј је добио 1972. године.

Као регионална музејска установа, која концепцијски спада у категорију завичајних музејских установа комплексног типа, обавља делатност прикупљања, чувања, заштите и презентације покретних културних добара, тј. културно уметничких и историјских предмета, као и публикавања сазнања о покретним културним добрима на територији Града Пирота и општина: Димитровград, Бела Паланка и Бабушница, где постоје његови депанданси у склопу Народне библиотеке „Детко Петров” у Димитровграду, Народне библиотеке „Вук Караџић” у Белој Паланци и Дома културе у Бабушници.

Музеј Понишавља има разноврстан и богат фондус предмета, који су подељени према областима у збирке: етнолошка, археолошка, историјска, историја уметности и примењена уметност са око 7.000 предмета.

Музеј Понишавља Пирот има две сталне поставке: у музејској згради тј. Конаку Малог Ристе, представљена је од 1980. године „Стара градска кућа с краја 19. века” и Археолошка стална поставка у музејском објекту поред Градића на Калеу, која је отворена 2015. године. Део музејског фонда, поред збирки, чине и пет легата: Душана М. Ћирића, Ћире Ранчића, Јована Ћирића, Николе Антића и Љубе Поповића.

Поред своје основне делатности, Музеј Понишавља Пирот бави се и педагошко-едукативним радом у виду разних радионица, предавања и промоција, као и изузетно успешном сопственом издавачком делатношћу.

Народно позориште Пирот

Први писани трагови о позоришном животу у Пироту датирају још од давне 1887. године оснивањем пиротске позоришне дружине. Као у случају већине српских позоришта, почетак театарског живота у Пироту везан је за средину четрдесетих година прошлог века. Наиме, окружно дилетантско позориште, настало крајем 1944. године, инаугуирисано је у Окружно народно позориште фебруара 1945. и тада је одређен репертоар, управа и ансамбл, а уз благослов Министарства просвете, у мају 1946. године одржана је оснивачка скупштина на којој је истакнуто да позориште треба да буде намењено најширим слојевима и треба да буде „изванредно средство” за васпитање; дакле, како би то Аристотел рекао – да забави и поучи. Педесетих година прошлог века долази до замора аматера који су радили у позоришту, али и до бројних финансијских проблема. То је условило све оскуднији репертоар. Шездесетих година пиротско Народно позориште уводи у праксу ангажовање професионалних глумаца и сарадњу са редитељима и сценографима.

Народно позориште Пирот постоји већ 76 година и једно је од најстаријих позоришта у земљи. У свом професионалном раду имало је и падова и успона али је успело да се одржи чак и када је у позоришту радио само један глумац. Данас Народно позориште Пирот ради са малим али веома талентованим ансамблом и сваке године учествује са успехом на неком од престижних фестивала у Србији и иностранству на којима често осваја награде. Можемо се похвалити разноликим репертоаром јер се трудимо да задовољимо потребе и укусе сваког гледаоца. Поред сарадње са позориштима широм Србије, Народно позориште Пирот успешно сарађује са позориштима из иностранства.

Данас је тешко побројати све представе и репертоаре кроз деценије рада овог Позоришта, сва гостовања, фестивале и манифестације на којима су учествовали. До 2019. године позориште је припремило и извело 392. премијере у 75 позоришних сезона од свог оснивања.

Историјски архив у Пироту

Историјски архив у Пироту је јавни архив и установа је заштите која обавља архивску делатност на триторији града Пирота и општина Димитровград, Бабушница и Бела Паланка. Архивска делатност заштите архивске грађе и документарног материјала обухвата: истраживање, проналажење и евидентирање; прикупљање, преузимање, чување и стручно одржавање архивске грађе; проучавање, сређивање и обраду архивске грађе; спровођење мера заштите; израду информативних средстава, вредновање и категоризацију, коришћење, излагање и објављивање

архивске грађе; надзор над чувањем и заштитом архивске грађе и документарног материјала који се налази ван архива.

Слика 9 Историјски архив

Извор: Историјски архив у Пироту

Архивска грађа, као документарни материјал који се трајно чува, је одабрани изворни, а у недостатку изворног, и сваки репродуковани облик документа или записа који су настали радом и деловањем државних органа и организација, органа територијалне аутономије и јединица локалне самоуправе, установа, јавних предузећа, ималаца јавних овлашћења, привредних душтава, предузетника, лица која обављају регистровану делатност, верских заједница, као и других правних и физичких лица, а од трајног су значаја за културу, уметност, науку, просвету и друге друштвене области, без обзира на то када и где су настали, и да ли се налазе у установама заштите културних добара или ван њих, и без обзира на облик и носач записа на коме су сачувани. Архивска грађа у електронском облику је архивска грађа која је изворно настала у електронском облику. Документарни материјал представља целину докумената или записа насталих или примљених деловањем и радом горе наведених субјеката, у изворном или репродукованом облику докумената, без обзира на форму и формат бележења, као и прописане евиденције о њему. Документарни материјал у електронском облику је документарни материјал који је изворно настао у електронском облику.

У депоу архива, који се налази у центру града, збринуто је 1.502 метара дужних архивске грађе (319 фондова и 6 збирки) и у приручној библиотеци 4.903 комада библиотечког материјала и периодике.

Профил заједнице града Пирота

Историјски архив у Пироту основан је под називом Државна архива Среза Пирот на предлог Народног одбора Среза Пирот. Среско веће је усвојило предлог о оснивању архива и на седници одржаној 14. новембра 1956. године донело решење о оснивању Државне архиве Среза Пирот са седиштем у Пироту. Државни архив Среза Пирот, 13. маја 1960. године одлуком Савета Историјског архива у Нишу приступа Историјском архиву у Нишу, као Архивски центар, а касније постаје Архивско одељење. У саставу Архива у Нишу био је до 27. децембра 1988. године када се услед финансијских несугласица са одељењима у Прокупљу и Пироту изузимају и препуштају оснивачима. Од тада се Архивско одељење Пирот удружује са Музејем Понишавље. У том правном статусу остао је до 1993. године када добија статус самосталне установе.